

Kurzusleírás (tematika)

Kurzus neve: Ma 1. (design és építészet): Fogalmak hálója: a kortárs design jelenségei				
A kurzus oktatója/i, elérhetősége(i): Haba Péter phaba@mome.hu , phaba@g.mome.hu				
Kód: M-DE-104	Tantervi hely: MA	Javasolt félév: 1	Kredit: 5	Tanóraszám: 3
Kapcsolt kódok:	Típus: előadás és szeminárium	Szab.vál-ként felvehető-e? Nem	Szab.vál. esetén sajátos előfeltételek: -	
A kurzus kapcsolatai (előfeltételek, párhuzamosságok):				
<p>A kurzus témája, célja és alapelvei:</p> <p>Könnyen megeshet, hogy nehezen definiálható fogalmak sűrű hálójába gabalyodunk, ha a kortárs design meghatározó jelenségeit igyekszünk körvonalazni. Se szeri, se száma a design különféle módszereit, törekvéseit, szemléletmódjait, elméleti konstrukcióit, praxisait, specializációit és attitűdjeit jelölő fogalmaknak. A folyamatosan bővülő sorból itt csak néhány példa szerepelhet: öko, bio, szociális, partícipatív, inkluzív, emberközpontú, felhasználóközpontú, more-than-human, feminista, generatív, figitális (phygital), immerzív, narratív, spekulatív, fiktív, konceptuális, kritikai és diszkurzív design. Megszaporodtak a design világában felgyülemlett ismereteket, tapasztalatokat és módszereket az üzleti, illetve a tudás- és kreatívipari világ számára adaptáló gyakorlatok és metódusok is – elég csak a designgondolkodás (<i>design thinking</i>), designkommunikáció, designstratégia, designkompetencia, designtudatosság nap mint nap terebélyesedő „fogalombokrára” gondolni.</p> <p>Mindezt az egyre gazdagodó multi- és transzdiszciplináris kutatási irányok – mindenekelőtt a designkultúra-tudomány, az ún. designtudományok (<i>Design Studies</i>), a vizuáliskultúra-tudomány, az anyagikultúra-tudomány, a kulturális antropológia vagy a sorozatos paradigmaváltáson átesett designtörténet-írás – egyre több irányból igyekszik megközelíteni, leírni és elemezni. Immár a design napi gyakorlatában is meghatározó szerepet kapnak az inter- és posztdiszciplinaritás sajátos, a tervezőszakmák mai kihívásai által létrehívott (következésképp a klasszikus tudományosság kritériumainak nem mindig, illetve nem következetesen megfelelő) formái: az ún. designkutatás különféle változatai szinte a szemünk előtt hoznak létre olyan új tudásbázisokat, melyek egy többszörösen összetett, hálózatosodó együttműködésben öltenek testet. A designkutatások terén a társadalomtudományok intenzív közreműködése mellett a technológiai tudományokkal ötvöződő hibrid szakterületek – elsősorban a mesterséges intelligencia kutatása, illetve a mesterséges intelligencián alapuló új (a tervezési folyamatokba is bekapcsolható) szoftverek és modellek fejlesztése, az adattudomány, a 3D technológiák fejlesztési eredményei és a hálózatkutatás – újdonságai váltak dominánssá.</p> <p>A tervezői gondolkodást és a designelméleti tevékenységet egyaránt mélyen áthatják és eddig nem ismert irányokba orientálják az újabb kritikai teóriák és filozófiai diskurzusok – például a poszthumanizmus vagy a pragmatista esztétika –, valamint a design társadalmi kérdéseinek megválaszolásában fontos ismeretforrást jelentő transzdiszciplináris akadémiai kutatási területek – például a posztkolonializmus, a társadalmi nemek helyzetének és a közösségi média hatásainak kutatása, vagy a jelen halmozódó válságai kapcsán lendületet kapó – ám időről időre obskúrus elméletekkel elkeveredő – kollapszológia és mélyadaptáció. A design súlyos környezeti problémái és immár egyre szélesebb körben „ökológiai fordulatnak” nevezett szemléltváltása kapcsán fokozódó figyelem irányul a szintén kritikai alapállású humánökológiára (illetve a hozzá ezer szállal kapcsolódó öko-filozófiai áramlatokra), a mainstream (azaz neoliberális) politikai-ipari-piaci struktúrákat (s ekképp közvetetten a design szakmai struktúráit is) alapjaiban megkérdőjelező ökológiai közgazdaságtanra, de még az „ember-környezet</p>				

tranzakció tudománnyá” terebélyesedett környezetpszichológiára és ököpszichológiára is. Mindennek a hatása világosan érzékelhető a 2024 májusában Budapesten rendezett Cumulus konferencia programjában, illetve a MOME hamarosan megvalósuló fejlesztési modelljében is, amely „A jövő egyeteme” címet viseli.

Bár a kurzus e hatalmas kérdéskör teljes felfejtésére nem vállalkozhat, bizonyos mélységben mégis elmerülhet benne, s a jelentősebb designtendenciákat szétszálazhatja két könyv – Szentpéteri Márton *Design és kultúra – Befogadó designkultúra* (Építészfórum, 2010) és Schneider Ákos *Az emberközpontú tervezés határai. Spekulatív design és poszthumán állapot* (Typotex, 2022) című munkája –, valamint néhány további tanulmány közös olvasószemináriumi feldolgozása és megvitatása révén. Az írásművek kritikai feldolgozását a fenti témakörhöz kapcsolódó oktatói előadások segítik, melyekre nagyrészt a félév első felében, szeptemberben és október első felében kerül sor.

Tanulási eredmények (fejlesztendő szakmai és általános kompetenciák):

Tudás:

1. Érti a design- és művészetelméleti, valamint kritikai kérdésvetéseket, teóriákat és gyakorlatok komplexitását és összefüggésrendszerét.
2. Általános és specializált ismeretekkel rendelkezik a designelméleti gondolkodás, elemzés és írás meghatározó folyamatairól és koncepcióiról.
3. Magas szinten érti a tervezői-alkotói gondolkodás mibenlétét a designban, művészetekben, az építészet és a média területén.
4. Felismeri a hagyományokra építés, egyidejűleg az innováció jelentőségét.

Képesség:

1. Felismeri a design, a művészetek, média és építészet által felvetett és megoldott vagy megoldandó problémákat, reflektál azokra.
2. A tanulmányai során szerzett tapasztalatokra támaszkodva önállóan feldolgozza a design, a művészetek, média és építészet területén megjelenő új ismereteket.
3. Magas szintű reflexiós képességekkel rendelkezik.

Attitűd:

Kiforrott kritikai érzéssel viszonyul a design és a művészetek történeti, valamint kortárs alkotásaihoz, a különböző tervezői/alkotói gyakorlatokhoz és eredményekhez.

A kurzus keretében feldolgozandó témakörök, témák:

Lásd feljebb a témamegjelölést.

Tanulásszervezés/folyamatszervezés sajátosságai:

A hallgatók Szentpéteri Márton *Design és kultúra – Befogadó designkultúra* (Építészfórum, 2010) és Schneider Ákos *Az emberközpontú tervezés határai. Spekulatív design és poszthumán állapot* (Typotex, 2022) című munkáinak egyes fejezeteire, illetve az olvasmánylistából szabadon választott szövegekre (könyvfejezetekre vagy önálló tanulmányokra) órai prezentáció formájában reflektálnak (fejenként egy-egy szövegre). A feladat nem pusztán egy beszámoló (hangos olvasónapló) készítése, hanem az adott szöveg kritikai feldolgozása, kiegészítése, kommentálása is. A hallgatók a szövegekben megfogalmazott gondolatokat, szakmai jelenségeket, tendenciákat saját maguk által fellelt példák (designalkotások, szakmai kiállítások, események) vagy más, kapcsolódó témájú olvasmányok bemutatásával továbbszövik, árnyalják, de akár pontosíthatják, opponálhatják is. A prezentációkat vetített szöveges diáknak, illetve illusztrációknak kell kíséreniük.

A kb. 20 perces hallgatói prezentációkra a félév második felében, október közepétől kerül sor, közösen egyeztetett időpontokban. A hallgatók választott témájukat egy kb. 10-12.000 leütés terjedelmű dolgozat formájában is feldolgozzák egy júniusi (közösen egyeztetett) határidőre.

Értékelés:

A kurzus teljesítésének feltétele az órákon való részvétel, a választott írásműről egy szóbeli referátum megtartása, valamint a szóbeli referátum írott változatának elkészítése és beadása.

Az érdemjegy (kollokvium / gyakorlati jegy) kiszámítása

A félévi jegy komponensei:

- Prezentáció: 50 %
- Szemináriumi dolgozat: 50 %

Ajánlott irodalom:

Benyus, Janine M.: *Biomimicry. Innovation Inspired by Nature*. Perennial, New York, 2002.

Braungart, Michael – McDonough, William: *Bölcsőtől bölcsőig. Környezettudatosság – a tervezéstől a gyártásig*. HVG Könyvek, Budapest, 2007.

Castells, Manuel: *Az információ kora. Gazdaság, társadalom, kultúra*. I. kötet: *A hálózati társadalom kialakulása*. Gondolat-Infonia, Budapest, 2005. 6. fejezet: Az áramlások tere, 494–552.

Fallon, Kjetil: *The Culture of Nature in the History of Design*. Routledge, London – New York, 2019.

Forlano, Laura: Poszthumanizmus és design. *Helikon*, LXVI. évf. (2020) 3. sz. 372–395.

https://epa.oszk.hu/03500/03580/00019/pdf/EPA03580_helikon_2020_3_372-395.pdf

Fry, Tony: Design a design után. *DISEGNO* IV. évf. (2019) 1–2. sz. 134–141

Gébert Judit: A zöld gazdasági növekedés illúziója. *Mérce*, 2022. július 27.

<https://merce.hu/2022/07/27/a-zold-gazdasagi-novekedes-illuzioja/>

Gébert Judit: *Hogyan lehetséges ökológiai közgazdaságtan?* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2024.

Highmore, Ben: Komódista kiáltvány. A mesterséges világ designkultúrája. *DISEGNO* I. évf. (2014). 1. sz. 30–45.

Horváth Olivér: A Dúne. Jurgen Beyjel Horváth Olivér beszélgetett. *DISEGNO* II. évf. (2015) 1–2. sz. 226–235.

Julier, Guy: A vizuális kultúrától a designkultúráig. *DISEGNO* I. évf. (2014) 1. sz. 14–29.

Julier, Guy: *The Culture of Design*. SAGE Publications Ltd, London, 2013.

Krippendorff, Klaus: Designkutatás: oximoron? *DISEGNO* IV. évf. (2019) 1–2. sz. 72–87

Margolin, Victor: A designtanulmányok összetett feladata. *DISEGNO* I. évf. (2014) 1. sz. 46–61.

Papanek, Victor: *Design for the Real World*. Thames & Hudson, London, 2019. (Első kiadás: Pantheon Books, New York, 1971)

Phillips, Rob: Communal Response(s). Designing a Socially Engaged Nature Recovery Network. *DISEGNO* V. évf. (2021) 1–2. sz. 110–143.

Sachs, Angeli szerk: *Nature Design. From Inspiration to Innovation*. Museum für Gestaltung Zürich – Lars Müller, Zürich, 2007.

Schneider Ákos *Az emberközpontú tervezés határai. Spekulatív design és poszthumán állapot*. Typotex, Budapest, 2022.

Doktori értekezés formájában:

<https://corvina.mome.hu/dsr/access/ffd20df4-5c28-4072-b5f9-10ebbcc07a47>

Schneider Ákos: Az eljövendő dolgok alakja. *Építészfórum*, 2022. május 11. <http://epiteszforum.hu/az-eljovendo-dolgok-alakja?fbclid=IwAR0R0hoF80Sp1nD1Bo3y2gokjHc1nCJOlb0gWEoPY-jRbLj0663z9jwxbc>

Szentpéteri Márton *Design és kultúra – Befogadó designkultúra*. Építészfórum, 2010.

<https://epiteszforum.hu/uploads/files/2010/03/design-es-kultura-szentpeteri-2010.pdf>

Szentpéteri Márton: A designkultúra új nyelvet beszél. Guy Julier-vel Szentpéteri Márton beszélgetett. *DISEGNO* II. évf. (2015) 1–2. sz. 236–241.

Temesi, Apol: Raw Material-Centric Didactics: Multi-Sensory Material Knowledge in Design Education. *DISEGNO* V. évf. (2021) 1–2. sz. 154–165.

Thackara, John: *How to Thrive in the Next Economy. Designing Tomorrow's World Today*. Thames and Hudson, London, 2015.

Thackara, John: *In the Bubble. Designing in a Complex World*. Massachusetts Institute of Technology, 2005.

Tóth Tímea Mónika: A problémákat megoldó kapitalizmus. A design szemléletmód adaptációs lehetőségei az üzletvitelben. *Digital Hungary*, 2022. január 19. <https://www.digitalhungary.hu/e-volution/A-problemakat-megoldo-kapitalizmus-A-design-szemleletmod-adaptacios-lehetosegei-az-uzletvitelben/14751/>

Egyéb információk:

Máshol/korábban szerzett tudás elismerése/ validációs elv:
részleges beszámítás/elismerés lehetséges

Tanórán kívüli konzultációs időpontok és helyszín:
fogadóóra e-mailben előre egyeztetett időpontban